



SÖRMLANDSLÅTEN

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund

Nr 3 2010



Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund

Sörmlandslåten 3/2010

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund

c/o Annelie Sandell

Tegvägen 46, 175 53 Järfälla

postgiro: 12 24 74-0

org.nr. 818500-9233

Ansvarig utgivare: Bo Gabrielsson

Redaktion: Birgitta Stenberg, Arne Risberg, Ulf Lundgren, Annelie Sandell, Torsten Gau

Styrelseledamöter:

Ordförande: Bo Gabrielsson, 0151-310 41/070-204 67 35

Vice ordf: Ulf Lundgren, 08-550 864 64

Kassör: Annelie Sandell, 08-580 347 18

Sekreterare: Lennart Nordin, 0155-26 64 11

Ledamöter: Christina Frohm, 08-85 26 69

Ingvar Andersson, 016-820 80

Ove Karlsson, 0158-10875, 076-311 10 48

Suppleanter: Markus Eriksson, 070 - 768 11 20

Per Andersson, 076-580 27 82

Webb-ansvarig: Leif Wallin, 016-212 90

Försäkringar/medl. register: Lennart Nordin, 0155-26 64 11

Stugfogde: Erik Andersson, 0157-607 05

Bidrag till kommande nummer av tidningen skickas till Birgitta Stenberg, Stålhamravägen 3, 151 47 Södertälje. Elektroniska bidrag till tidningen vill vi ha som word-fil eller text-fil till styrelsen@sodermanlandsspelmansforbund.nu.

Använd om möjligt Times New Roman, stl 11 med 1,5 i radavstånd. Bifoga gärna bilder (i jpeg-format som separata filer), det lättar upp och gör det enklare att läsa tidningen. Vi förbehåller oss rätten att redigera insända bidrag.

Annonser tas med i tidningen i mån av plats och redaktionen förbehåller sig rätten att av utrymmesskäl redigera i annonsen. Små annonser (8x10 cm) är lättare att placera i tidningen.

Utgivning - normalt ca 6-8 veckor efter manusstopp.

Manusstopp nr 4/2010 - 30 september.

Förstasidan: Låtlågret 2010

Foto: Åsa Jacobsson

Ordföranden har ordet

Nyplockade jordgubbar, jordgubbar med mjölk, jordgubbar med grädde jordgubbar med glass. En sinnlig smakupplevelse. Folkmusiken erbjuder en upplevelse av annat slag. Låtar som fångar och drar och som lockar till dans och så glädjen att spela.

Två sörmlänningar erövrade i år riksspelmansmärket i silver på uppspelningen i Tensta vid Björklinge i Uppland. Gtattis till Madliene Eriksson på fiol och Ida Blomkvist på nyckelharpa.

Efter att ha haft otur med vädret under de två senaste åren då regnskurar hotade Julitastämman ägde den i år, till allas vår glädje, rum i solsken.

Spelmsnsstämman i Brevens Bruk i Närke, på gränsen till Sörmland. Har återuppstått i sommar något som är värt att notera och bli glad över. Hoppas den kommer att fortleva.

Stämman på Nyköpingshus, i Nyköping, blir kanske inte av i år då det privata bolag som kommunen överlätit förvaltningen till vill femdubbla hyran. Den kraftigt ökade kostnaden kan innebära att stämman i år ställs in.

Förskräckligt tråkigt vore det!

Hälsningar
Bosse G.



Kommande Sörmländska evenemang:

Yngve Andersson spel- och dansträff, lördag 16 oktober 2010 kl. 19-24. Låstuga 18-20.
Plats: IOGT-NTO-huset, Södertälje.
Upplysningar och anmälan till kurs: Ulf 08-550 86464 eller Kerstin 08-532-53328.

--

Ta också för vana att titta på hemsidan. Den är alltid är uppdaterad, även med evenemang som kommer in mellan tidningens utgivningstillfällen .: www.sodermanlandsspelmansforbund.nu

På bröllop i Julita

Del 1: Frieri

Folkflitsbilder från Södermanland, tecknade af LISSEG. Så heter en samling noveller, som 1887 gavs ut på Oscar M. Lamms förlag. Bakom författarpseudonymen döljer sig *Aurore Lundquist* (1840 – 1917), dotter till kyrkoherden i Julita socken, Gustaf Lundquist. Den som vill veta mer om författaren bör lämpligen gå till Södermanlands hembygdsförbunds årsbok Sörmlandsbygden 2010 och läsa Kerstin Petterssons skildring av hennes liv och verk.

Det är människorna, sederna, talspråket i 1800-talets bondehem vi möter i boken, och i novellen *Snuta Lars-Erik och Björkhagamaja* skildras med sakkunskap, detaljrikedom och berättarglädje hur det går till när *Maja i Björkhagen* och *Lars-Erik i Snuten* efter många förberedelser kan fira bröllop. Detta är förvisso inte enbart en förening mellan två unga människor, som fattat tycke för varandra, utan också en förening mellan två ansedda familjer, något som kräver diplomatisk finess och medverkan av föräldrar, släkt och vänner. Viktigt är att de unga hyser varma känslor för varandra, för ett kärlekslöst äktenskap för inget gott med sig. Men de genom ett bröllop förenta familjernas framtida välfärd och anseende måste också beaktas. Det är därför mycket som skall avhandlas och ordnas, och skildringen av tiden från frieri till bröllopsfest sträcker sig också över 60 boksidor. Som dotter till kyrkoherden kan författaren sitta ämne och vill inte att läsaren skall gå miste om några av de märkliga seder som av ålder hört till ett folkligt bröllop. Det lantliga talspråkets egenheter ägnar hon också stort intresse, som vi skall se.

I en uppsats som Aurore Lundquist skrivit för Nordiska museets räkning berättar hon om de

”bönemän” eller ”bönekvinnor” som på uppdrag eller på eget initiativ kunde förmedla den första kontakten mellan två giftasvuxna ungdomar och deras familjer och nämner här den egendomliga, bibelsprängda vältalighet som därvid kunde utvecklas.

I en stuga på Björkhagen – en stuga som rymmer ett enda litet rum – bor Anna-Stina, *Kammarmoster* kallad. Hon vill göra vad hon kan för att hjälpa Maja till ett hedersamt gifte, och hon tror sig förstå att hennes skyddsling hyser ett besvarat intresse för den väl ansedde Lars Erik, arvtagare till gården Snuten i grannsocknen. I hemligt samförstånd med Majas föräldrar beger hon sig därför dit för att inleda sin mission. Efter inledande småprat och övlig förplägnad framför hon med stor högtidlighet sitt ärende sålunda:

Så har Herren också styrt det så, att jag på mina vägar funnit en, som kunde bli en hjälp för eran Lars Erik som sig till honom hålla må, en välbergad och gudfruktig flicka, fager under ögonen ä värdig te bli hans tröst och ledsagerska på vandringen genom denna världens främlingeland. Ja, får han henne, så slår di ola in hos Petrus der han säger, att en trogen hustru ä mansens ära, ä när ja såg’na, så tänkte ja på, hur då står te läsa i orspråksboka, ä så tänkte ja på e sån löcka då skulle vara för den yngling som skulle vandra med henne genom denna jämmerdalen, ä att en gudfruktig pojke ä en dygdesam flicka ä tack som två Sarons blomster och två cederträd på Libanon inför Herren, som då står i psalmboka.

Husbondfolket, ”morsan” och ”farsin” i Snuten blir närmast överväldigade och tycker hon är ”obegripliger” till att tala väl:

- Ja si Stina, ho kan då lägga sina ol bus som den värsta prest!

Den viktiga frågan om äktenskap dryftas nu vidare. En vit duk läggs på bordet och här dukas upp med smör, bröd, brännvin, ”kläs-ost”, fett fläsk med mera. Och därefter kaffe, skorpor och kringlor. Vissa misstankar och fördomar måste bringas ur världen, innan man kan enas till fullo. Att husbondfolket i Björkhagen är rejält och inte barskrapat på pengar, det är ju bekant. Men är det så strängt där som det sägs?

Gubbisen lär fälle villa åt di ska sitta mä bibeln å psalmboka hela guss långa söndan, ä dä sanning dä?

Och hur är det egentligen med Lars Erik? Är han en sådan som vill gå med ”kalöschers” eller blanka stövlar, röker ”segarij”, har smörja i håret och vill vara herrskapsaktig?

Nej, sådana där rykten är bara elakhet. På Björkhagen är det inte snålt, och dans var det där i julas. Och Lars Erik är inte bara sedesam och duktig att arbeta utan tillika

styfver i Guss ors läsa, å i annat läsa mä för den delen.

Kammarmosters uppdrag är på väg att lyckas, men så tänker husmor, ”morsan i Snuten”, på en svårighet som måste övervinnas:

- Men kära hjertanes, di skulle fälle si hvarann, pojken å flecka, innan dä bir allvare åf, hur ska vi ställa mä dä?

Det bestäms att Stina i Björkhagen skall bjuda hem mor i Snuten och Lars Erik själv på kaffe. Och då kunde ju Maja bli inskickad med en kruka mjölk och på det sättet givas tillfälle att träffa den som de sammansvurna vill se som hennes blivande make.

Så sker också. Kammarmoster Stina får besök, och Majas mor ber sin dotter att gå in med lite mjölk, eftersom de råkar ha till övers. Och hon antyder att Stina har intressant främmande – en möjlig blivande måg:

- Dä där ha kammarmoster styrt mä, kära barn, sade gumman, å ho ä då så danner mä dej, så ho vill fälle åt du ska ha ’et rart värre.

Maja har naturligtvis redan räknat ut det egentliga syftet med sitt ärende. Visst skall hon gå dit, men inte tänker hon gifta sig om de inte tycker om varandra.

- Åh, tok kära flecka, sade modren uppmuntrande, visst gör ni fälle dä, vet ja, du ä fälle inte så uschligger häller, så inte åcken pojke som hälst skulle vara i behåll te få dej, å han ska ju vara obegripliger te vara rar, dä säger ju alla, dä. Gåk nu å snygga te dej, så Stina-moster slipper vänta.

Maja är inte särskilt orolig, när hon tar mjölkkrukan i handen och traskar iväg. Hjärtat klappar förstås lite fortare än vanligt, men hon är trygg i sig själv och vet att hon är omsluten av allas välvilja. Och visst ska det bli roligt att få titta lite närmare på Lars Erik i Snuten.

Inne i Stinas kammare är allt smått, men rent, prydligt och renskurat, och det doftar granris. På den stora dragkistan står prydnadssaker, och där har också Bibeln och psalmboken sin plats.

Deröfver hängde hennes raraste tafla, Kristus på korset med en skara får och lam under samt Joh. Ev. 10 kap. 14, 15 v. Den väl uppbäddade, snygga sängen och bordet med sin blänkhvita duk, de rosiga kopparna och de små tennskedarna, den sjungande kaffekokaren och framför allt värdinnans propra och värdiga figur, allt tog sig karaktäristiskt ut.

Maja stampar av sig snön

Nej si Björkhaga-Maja, stig in å stå inte här uta' före, du, ja har främmande, ska du veta, å dä som å rart ändå, å nu ska du komma in å hålla te goa mä en kopp kaffe.

Mjölkkrukan överlämnas och tas emot med mycket krus. Maja handhälsar på alla. Och så kommer samtalet i gång lite försiktigt. Snuta-mora säger efter en stund:

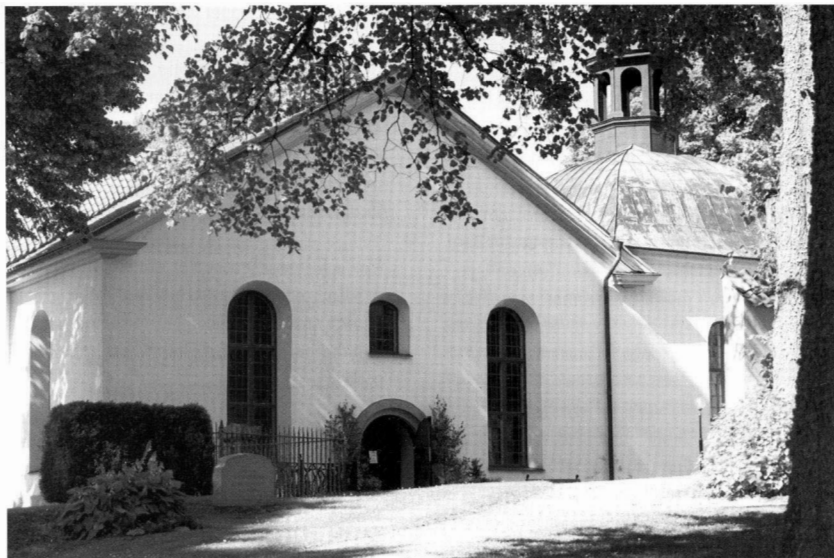
- Maja ska fälle komma å hälsa på när oss, när dä bär te... så får ho si hur vi har'e.
- Å ni har'e nog riktigt bastant, sade Maja och blef blossande röd, men Lars Erik han tog tallriken med kanelkakan på och räckte Maja i det han sade:
- Har ja' lof te' bjuga?
- Tackar emjukast, ska Lars Erik göra sej besvär, tyckte Maja och nöp den minsta biten hon såg.

Maja, ho' ä' dä inte storäten, fast ho' ä trinner å röer i ögo, fullföljde Lars Erik artigt och frimodigt.

Jo vars, nog å ja' trivnen allti, försäkrade flickan och började se sin beundrare litet frimodigare i ögonen.

Det bör anmärkas att uttrycket "röer i ögo" inte betyder rödögd utan åsyftar de hälsans rosor som pryder Majas kinder. Att vara "trinner", trind och triven, var på den tiden en egenskap som skattades högre än i våra dagar. Men den egenskap man satte högst värde på i bondesamhället var ändå arbetsamhet, och Snuta-mor, som ser alltmer nöjd ut, gör sig noga underrättad om Majas sysslor hemma på gården. Lars Erik berättar gärna om sitt arbete, för nu tycks han angelägen att imponera på Maja och vinna hennes hjärta. När de så småningom skiljs åt, säger han:

Inte har fälle Maja någe emot, om far å ja helsar på när er på sönda'?



Julita Kyrka (foto: Birgitta Stenberg)

- Nä vars, då ä' ja' inte emot om, om ni völar er te dä, svarade Maja trohertadt.
- Många flecker ha ja sitt, fullföljde friaren, å många ha fälle, skam te säjanes, haft godt öga te' mej, men si allri åt ja' ha fråga ätter näen förr än nu.
- Hå körs, säger Lars Erik dä. Nog ä dä fälle många rara flecker dana borta, sade Maja dröjande.
- Dä frågar ja inte ätter, försäkrade Lars Erik, men om far frågar eran farsin, om han vill ha mej te måger, ä' ho mä' om dä', mä', kära söta Maja?
- Tackar som frågar Lars Erik, men dä' ä' fälle likst åt far svarar på dä, tyckte Maja, der hon stod och nöp i förklädessnibben.

Detta första möte avlöpte som synes bra.

Stina anförtrorde senare sin vän Lotta att det allt klack till i bröstet på henne, när hon fick se Lars Erik, och densamme köpte, när västgöten kom på lördagen, två presenter: en hårkam och en sjalnlå, vars mening ingen kunde ta fel på. Den pryddes nämligen av tvenne turturduvor som satt på samma gren och kysses...

Inför det förväntade besöket av den tilltänkte mågens familj blev det bråda dagar för mor i Björkhagen. Hon ville ju visa att hon var jämbördig med "hanses mor" i fråga om hushållskonster.

Hon "rustade och styrde alldeles obegripligt".

Söndagen är inne, och man går till kyrkan, för kyrksamheten var bönderna noga med på den tiden. Drängpojken är med. På hemvägen talar man om förkunnelsen från predikstolen. Den kunde kanske te sig lite abstrakt och svårtillgänglig för den olärde. Skola för alla fanns inte på den tiden; den bokliga bildningen var ringa, trots att läskunnigheten genom kyrkans försorg blivit allmän. Den främsta auktoriteten i lärdomsfrågor var kyrkoherden.

När de gingo hem, kommo de öfverens om att lärddare karl funnes väl ej.

Ur sitt prästgårdsperspektiv skildrar Aurore Lundqvist sina Julitabor som i allmänhet strävsamma, duktiga, kloka, stolta och självmedvetna. Ibland kan man emellertid tycka att hon överdrivit deras naivitet.

- ... Å inte tala frälsarn vårat språk må ni tro, så presta' ska' fälle vara lärda på dä språke' mä, så di sir åt dä står i våran bibbel regalt som frälsarn sa'.
- Talte han tiska dä, farsin? frågade pojken fundersamt.
- Ja, vet ja, sade gubben, inte förstår ja mej på dä' må du tro, dä' ä' fälle likst åt du frågar kyrkherrn om...

Pigan Ulla hade varit hemma och skött om "kritra", kreaturen, samt städat och lagat mat. Det doftar granris i stugan när kyrkfolket kommer hem. Far i huset utbrister:

Nu ä ja hungriger riktigt ätter årninga, har Ulla någe äta åt oss?

Jodå, det har hon. Det blir mat, och efteråt lägger sig far på soffan med orden: "Väck på mej när di kommer." Och de som väntas är förstås far i Snuten och den blivande mågen. Det dröjer inte så lång stund förrän de stiger ur släden utanför.

... och sken gjorde det af både häst och sele. Brunmålad släde hade de också och skinndyna i stolen. Både gubben och sonen hade kyrkhattar, blå vadmalskläder och bruna ullvantar. "Pjåkut", sade Björkhagen der han stod i fönstret och tittade, men smålog dock ganska belåtet.

De stiger ur och knäpper upp rockarna så att klockkedjorna blänker. De möts av värdfolket och bjuds in i huset med många artigheter. Morsan sätter fram smör, bröd, fläsk, ost och brännvin.

Håll te goa, kärar, å ta för er, en sup å e smörgås kan fälle behövas, se'n en ha vari' ute å' åkt.

Tack som bjuger, morsa, då' å' fälle skam då' ögg, tyckte Snuten, men han och son hans togo hvar sitt stycke af de väldiga brödskefverna och satte en smörklick på, men fläsket togo de med fingrarna och beto med välbehag af de feta bitarna.

Då' å' då inga äländer sugga mor ha slagta inte, sade Snuten artigt, då' å' bus så flöte' rinner om bita.

Skål Snuten, sade Björkhagen och stötte till hans glas...

Gubbarna styrker sig med ett par supar inför de kommande förhandlingarna, men Lars Erik smakar bara lite, och morsan vill inte alls ha, för hon tycker att brännvin är "iglut", det vill säga äckligt. Far på Björkhagen bjuder på snus, och efter lite självhävdelse och ömsesidigt beröm börjar vägen öppna sig mot en framtida allians mellan familjerna.

- Nå, hur sir gäla ut hos er, fortsatte Björkhagen det afbrutna samtalet.
- Åh, gäla å' då' inga fara må nu, se'n då frös unner snön, å' för rexten ska ja just säja dej, Björkhagen, åt ett klenst år å' ja inte rädder före, för då' å' ja väl kropp te bära, om så skulle vara, för ja' å' allt försedder må bå' ett som annat, sade Snuten lite skrytsamt.
- Åja, va' då' anbelanger, tyckte Björkhagen och strök luggen ur pannan, så å' då' väl så må' mej ögg, för ja' å' inte så barskrabbbar må du tro. Men nog vet ja för den deln att ni ögg har'e duktigt på alla visa; å' en ordentlig så nog blir en känder allti'.
- Du sa' ett ord du, farsin, skattade Snuten och slog näfven i bordet så det dundrade, Björkhagens å' Snutas då' å' allt folk som duger båda två, ja' vill si den i syna som säjer anna', å' ja' tycker just då vore

resoner må' då' åt vi blefve lite kännare må' hvarann.

Gubbarna verkar ha funnit varandra. Nu puffar de belåtet på tobakspiporna som de just tänt. De vill förstås gärna att motparten riktigt skall förstå värdet av den förestående uppgörelsen och berättar om tidigare, avvisade giftermålsanbud:

- Si grannars våra hörde allt te' när oss å' ville ha Lars Erik te' måger, men vi va' inte sinta må' då'.
- Ja, tyckte Björkhagen, nog hörde nämmands son, å många a'ra för rexten, åt om våra Maja ögg, men då' fick allt stå te'...
- En tocken som väran Lars Erik kanske skulle lika sej bätter, utropade Snuten triumferande. Du å' allt noggar du, farsin, å' då' å' inte någe ondt i då' för då' å' väl ja må', men era flicka ho' vore just passerliger.
- Ja, vet ja, funderade farsin, en falli galanter pojke sir då' fälle ut te' vara.
- Ja, nog tycker ja' om Maja, började nu Lars Erik, å' om ho' å' må' om e' så nog å' ja'.
- Ja då' blir nog likst te' fråga'na vette, sade Björkhagen bekräftande och välvilligt, kom in ni morsa å Maja.

Och nu kom morsan in med Maja, och flickan var röd som den 'drypaste blod' i ansigtet. Men Snuten och son hans, de reste sig upp och skakade hand med henne och gubben han sade:

- Körs då, Maja ho å' då så rö'er i ögo å' fåger, så ingen pojke kan fälle önska sej obilligare flicka.

Men hennes far sade:

- Ja, kära Maja, å' du sinnar som vi a'ra, så å' då' fälle likst åt Lars Erik å' du språkas ve', för si, kära här, har fälle mäst ärne te' dej i da', åtter hva' ja' kan höra. Å' farsin

här, å' ja', vi skulle just ut ett tag å si på
husa, å' krita å' tocke där, å' då får ni ti'
å' talas ve' för er sjelfva.

Och gubbarna gingo ut och sågo sig omkring i
mycket belåten sinnesstämning och Snuten
kunde ej nog prisa den ordning som rådde i
allt "just som hos oss, skam te' säjanen".

Men när gubbarna gått, satte sig Lars Erik
bredvid Maja, tog hennes hand och sade:

- Söta Maja, då' ä' bus som ola skulle
fastna i halsen på mej, men allri' att ja sitt
nära flicka, som ja' ha' smäckt så'n glädje
te', å' då' ifrån första stunna', å' säj nu
ifrån om du vill bli mi' egen lilla gumma,
för nog vill ja' allti'.

Och Maja hon svarade:

Ja, söta Lars Erik, nog ä' ja' sinter allti',
om du ä' i behåll mä mej, för då' va' lika
dant mä' mej, när ja' fick si dej hos Stina-
moster så bus att då' klack te' i bröstet på
mej.

Om ja ä' i behåll mä' dej, ja då va te fråga
då', sade Lars Erik trohjertadt, rarare
flicka ha' ja' fälle allri' kunna fått, å' nu ä'
du mi' fästemo, å' nu ska' du ge mej en
puss för då' åstunnar ja'då, mi' lilla söta
Maja.

Och det fick han också, och Maja log så att de
hvita tänderna lyste.

Därmed har vi lärt känna familjerna på Snuten och Björkhagen och framför allt det blivande brud-
paret, som nu börjar välva stora planer. Bland annat är det många presenter som skall köpas, och
sådant gör man lämpligen på Arboga marknad till sommaren.

Fortsättning följer, och då kommer det att handla om bröllopsförberedelser.

Bernt Olsson

Tråkig nyhet

Gnestastämman kommer tyvärr, som det nu ser ut, att läggas ner. Vi
har inte lyckats hitta nya krafter som vill ta över och driva stämman.

Om några nu när det verkar bli allvar känner sig manade att träda in så
bistår den gamla kommittén på alla sätt för att underlätta en
fortsättning.

Stämmokommittén genom Lasse Garén i Gnesta.

I huvudet på en spelman

Den här gången tänker jag rikta in mig på begreppet begreppsförvirring. Ett mycket vanligt fenomen inom den folkliga musik och dansvärlden. Jag har, under mina år som verksam i de kretsarna, åtskilliga gånger blivit vittne till hetsiga diskussioner där man pratat om samma sak men använt olika benämningar på en företeelse. Ex. hambopolkett, är det en polska? Gubbstöt – är det en dans, en danstillställning eller en musikform? Mazurka, den som räknas in bland gammeldanserna, är det från början en musikform eller en dans?

De flesta av de gamla spelmän jag varit i kontakt med har haft samma inställning vad gäller en del benämningar. När det gäller tretakt har man två huvudspår – vals och polska, punkt, slut. Sedan har man också varit mycket klar över att till en viss sorts polska dansades slängpolska eller färdpolska, till en annan polskekaraktär dansades hambopolkett/gubbstöt o.s.v. Edvard Pettersson från Helgarö spelade en polska och då jag frågade vad den användes till svarade han att de dansade hambo till den, ja, de yngre kallade det för hambo men de äldre kallade det för hamburska.

Det synes för mig ganska klart att många i dag vedertagna musikbegrepp från början varit benämningarna på de danser som dansades till musiken. Schottis t.ex. När den dansformen kom så dansades den till Rheinländerpolka, en folklig polkaform från Rhenlandet i Tyskland. Namnet försvenskades på olika sätt; K.P.Leffler skriver i förordet till Folkmusiken i norra Södermanland (1898-99) att s.k. Renländare hade inga för orten egna melodier utan endast de gängse. När folkdansrörelsen på 1920-talet började med en dans de kallade mazurka så hämtades dansmönster från 1800-talets modermazurka men musiken utgjordes av den tidens snabba polskeformer, det som i dag i Södermanland kallas för hambopolka eller hambopolkett. När dansen blev populär på dansbanorna kommer en nyproduktion av musik som då får samma benämning som dansen. Samma sak gäller för schottis.



Foto: Jonas Stenberg

Under min tid som stråklärare var jag ofta ute med den folkmusikgrupp, bestående av ungdomar från Kulturskolan, som jag ledde. Vid åtskilliga tillfällen hände det att när ungdomarna ägnade sig åt buskspel så kom någon självutnämnd professor och talade om att de spelade fel. Om de spelade en polska av hambursketyyp så kunde kommentaren vara att det skulle vara mer betoning på ettan i takt för så skall det vara i hambo! Och så vidare.

Med tiden blev de ganska luttrade och lärde sig skilja på ovederhäftig och annan kritik. Men just det bemötandet från många äldre spelmän var inte roligt.

Usch att det skall vara så komplext. Jag spelar en sextondelspolska och folk dansar slängpolska, jag spelar en åttondelspolska och på golvet dansar de hambo, eller är det hamburska? Jag spelar en rheinländerpolka eller en angläs och de dansar schottis. Jag får nog gå över till gänglåtar, marscher och ceremonilåtar för att vara säkra på att inget blir fel.

Ett lite tips till sist. Prova att dansa foxtrot till slängpolskemusik, det går alldeles utmärkt. Vem vet – motsatsen kanske också fungerar... Och då har vi spätt på begreppsförvirringen ännu mer och orsakat bekymmer för 3000-talets musikforskare.

Ingvar Andersson

Låtlägret 2010

Måndag morgon den 28 juni 2010. Vädret var perfekt, soligt och varmt, precis som det brukar veckan efter midsommarhelgen. Efter att ha funderat, planerat, vridit och vänt på pengar, papper och kreativitet var det så äntligen dags att dra igång 2010 års låtläger på Ansgarsgården i Flen.

Sen i oktober 2009 så har jag, Karin Ericsson Back tillsammans med Åsa Jacobsson, arbetat med att organisera 2010 års sörmländska låtläger. När vi fick reda på att Sörmlands Musik & Teater inte skulle fortsätta anordna låtlägret bestämde vi oss omgående för att ta över verksamheten. Med Spelmansförbundet i ryggen sökte vi pengar och när snön började smälta i våras stod det klart att det skulle bli ett låtläger även sommaren 2010.

På måndagsförmiddagen samlades alla ledare på Ansgarsgården för att planera veckan, gå igenom alla deltagare, göra upp spelgrupper och fördela rummen. Strax efter lunch började ungdomarna anlända och det blev både kära återseenden och nya bekantskaper gjorda. När alla var på plats bjöds det på fika och kort information om årets läger och sen var det dags att försöka lära sig allas namn. Kajsa hade flera olika lekar där allas namn var i fokus, kul men klurigt!

Ungdomarna delades sedan in i tre olika grupper efter spelarfarenhet och ålder. Eftermiddagen ägnades åt att spela, sjunga och dansa. Grupperna cirkulerade runt till de olika ledarna som alla hade varsitt rum att undervisa i.

Efter att middagen inmundigats bjöds det enligt traditionen på kvällsmusik. Kvällsmusiken är ett inslag som återkommer varje kväll under lägret. Alla som vill får spela, sjunga, dansa, trola, mima eller framföra i stort sett vad som helst medan övriga agerar publik. Ett ypperligt tillfälle att få prova på att vara solist eller kanske spela en låt tillsammans med en nyfunnen vän. Eller varför inte bemästra sin scenskräck en gång för alla? Allt är möjligt under kvällsmusiken och det är så fint att se hur ungdomarna verkligen tar chansen att prova sina vingar.

Fakta om årets låtläger

Organisatörer: Karin

Ericsson Back och Åsa

Jacobsson i samarbete med

Södermanlands

Spelmansförbund och

Studieförbundet Sensus i

Katrineholm

Bidragsgivare:

Södermanlands

Spelmansförbund, Sörmlands

Landsting, Segerfonden,

Skandias stiftelse Idéer för

livet, Helge Ax:son Johnsons

Stiftelse

Medverkande: 22 st.

ungdomar i åldrarna 10-15 år

Ledare: Åsa Jacobsson

(dans), Ing-Mari Sundin

(fiol), Sandra Marteleur (fiol),

Kajsa Dahlström (sång och

lägermamma) och Gustaf

Melén (fiol)

Samordnare, allmänt fix

under lägerveckan: Karin

Ericsson Back

Kökspersonal: Moira White

och Bridgid Lefevre



Den fantastiska väderleken gjorde att kvällsmusiken hölls utomhus samtliga lägerkvällar. Det finns bara ett ord som kan beskriva hur det var att med sjön Yxtasjön som fond lyssna till dessa unga människor som ger av sig själva. Magiskt!

Nytt för året var att Studieförbundet Sensus medverkade som arrangör av lägret. Vi fick därför besök under veckan av Ulf Wedberg från Sensus i Katrineholm som berättade om hur Sensus kan hjälpa ungdomar med att få igång musikgrupper, tillhandahålla lokaler och stötta på olika vis. Säkerligen använd-bar information för de något äldre ungdomarna och de yngre kommer veta vad som finns när de om några år kanske vill dra igång ett eget band.

Naturligtvis blev det en hel del bad under lägret. Kampen mot kanadagässens nedsmutsning av bryggan intensifierades allt eftersom dagarna gick men vi fick nog se oss besegrade. Brännboll, fotboll, femkamp och diverse pyssel och knäp pågick under veckan och på torsdagskvällen, när det grillades korv nere vid sjön, utsågs årets vinnare av rumskampen. Kajsa berättade historier runt lägerelden och de som ville fick även prova på att kula under hennes ledning. Ropen ekade över Yxtasjön och älvarna dansade...

De sköna somrardagarna rullade på och all musik som lärdes ut under veckan spelades in av Gustaf som sedan såg till att samtliga deltagare fick ett skivexemplar med lägerlåtar med sig hem. För på fredagseftermiddagen var det dags att säga tack och hej för denna gång. Lägret avslutades traditionsenligt med en konsert innehållande en del av den musik som spelats under den gångna veckan, bl. a polska efter Emil Söderqvist, Lingonbyn, Skinn och ben, Engelska från Hjortsberga och Piratlåten. Föräldrar, morföräldrar och syskon fick tillsammans med Ulf Lundgren från spelmansförbundet höra och se en fantastiskt fin konsert. Den sköna stämningen som infann sig redan under den första lägerdagen strålade igenom och publikens applåder ville aldrig ta slut!

Årets läger blev mycket lyckat och lite av en nystart, både arrangörmässigt och deltagarmässigt. Förra året hade vi med ett stort gäng i övre tonåren som i år, av naturliga skäl, valt att göra andra saker. Det är härligt att se att lägret fylls på med syskon till dem som tidigare deltagit och att också helt nya deltagare hittar vår verksamhet. Traditioner förs vidare och nya saker kommer till, precis som det ska vara. Vi hoppas på att driva lägret vidare och att vi tills nästa år kan presentera en hel del nya, spännande inslag. Länge leve låtlägret!

--

Text: Karin Ericsson Back

Foto: Åsa Jacobsson



Kvällsmusik - Från vänster: Björn Jacobsson, Erik Jacobsson, Sandra Marteleur, Teodor Eliasson, Gustaf Melén

Ida Blomkvist – nybakad riksspelman 1

Ida Blomkvist heter vår nybakade riksspelman på nyckelharpa! Ida, som bor i Runtuna utanför Nyköping, tilldelades vid årets zornmärkesuppspelningar i Uppländska Tensta zornmärket i silver för 'finstämt och stilmedvetet nyckelharpospel'. "Det känns väldigt roligt och det är ett slags kvitto på att man spelar bra" säger Ida.

Ida är född 1983 i Linköping, uppväxt i Rimforsa och hon började spela fiol (Suzuki) i kommunala musikskolan när hon var 6 år. Efter många års uppehåll började hon sedan spela folkmusik på lånad nyckelharpa för Sune Samuelsson i Linköping. "Vi spelade mest uppländslåtar, ganska naturligt när man spelar nyckelharpa eftersom nyckelharpan är ett typiskt uppländskt instrument" säger Ida.

2004-2005 gick hon Nyckelharpkursen på Eric Sahlström Institutet i Tobo för att få spela riktigt mycket nyckelharpa. "Det var fantastiskt roligt och lärorikt".

I samband med att hon började spela nyckelharpa började hon också att dansa folkdans, "jag ville kunna dansa till det som spelades". Att dansa tyckte hon var så kul så 2007-2008 gick hon Folkdanskursen på ESI. "Att både dansa och spela har varit bra - jag har kunnat använda danskunskaperna i mitt spelande och tvärlom".

Ida spelar mest uppländslåtar, och gärna bondpolskor. Den tradition hon mest spelar är efter Sahlströms-släkten. Förebilder är bland andra Eric, Sture och Sonia Sahlström, Hasse Gille, Viksta-Lasse. "Jag inspireras särskilt av spelmän med bra dansväg. Jag tycker om att spela till dans, det är häftigt med samspelet mellan dansare och spelman".

Ida har två elever som lär sig spela nyckelharpa på kvällstid. Annars arbetar hon

på lasarettet i Nyköping som röntgensjuk-sköterska.

Hon spelade upp för silvermärket för att få en utmaning och något att sikta mot, och för att höra vad zornjurn hade att säga om hennes spel. Första gången hon spelade upp, 2008, fick hon brons och andra gången, 2010, silver! "På uppspelningen i år var jag fruktansvärt nervös. Jag har aldrig varit så nervös i hela mitt liv. Det var ju bara silver kvar, allt eller inget liksom. Jag fick en liten chock när jag läste in mitt namn på listan över silvermärkestagare och blev förstås jätteglad. En väldigt bra sak med att bli riksspelman är att man slipper spela upp för zornjurn igen!"

Ida spelar för att det är kul och vill spela mer till dans. "Det vore roligt att spela lite mer fiol också. Jag vill lära mig lite fler sörmländska låtar eftersom jag bor i Sörmland" avslutar Ida.

Idas berättelse sammanställd av Lennart Nordin



Madliene Eriksson – nybakad riksspelman 2

Madliene Eriksson spelade för mig från 10 års ålder. Förra året blev tvillingsystern Caroline riksspelman och i år var det äntligen Madlienes egen tur. Att som gammal lärare få vara med om att en f.d. elev blir riksspelman känns väldigt skojigt, och även om prestationen är Madlienes alldeles egen, kan jag inte låta bli att känna mig lite stolt inombords. Jag ringde upp henne för att prata lite och gratulera.



Madliene Eriksson (foto: Caroline Eriksson)

L: Först och främst ett stort GRATTIS! Kan du inte börja med att berätta lite om dig själv?

M: Tack! Jag kommer från Trosa och är född 1987. Jag och min tvillingsyster Caroline började spela fiol i åk. 5 på Musikskolan i Trosa för Leif Johansson. I slutet av åk. 8 började vi även spela nyckelharpa. Efter det har vi gått musikestetiska linjen på Tessin i Nyköping, Jonny- och Kallekurserna i Malung, Tobokursen och Konservatoriet i Falun. Just nu sommarjobbar jag med trädgårdsarbete utomhus i Trosa. Jag gillar arbeten där man får ta i lite. Det är kul att syssla med något annat än musik ibland. På fritiden umgås jag gärna med mina vänner.

L: Varför började du spela fiol och varför detta intresse för folkmusik?

M: Alla mina andra syskon spelade. Det verkade kul. Det fanns en liten fiol hemma, som var brorsan Markus. Jag var nyfiken och

frågade mamma "hur gör man"? Hela familjen dansade folkdans i Trosa Folkdansgille. Folkmusik har alltid varit kul och legat närmast hjärtat.

L: Varför började du spela nyckelharpa?

M: En jul låg min bror Christoffers nyckelharpa framme. Jag lånade den och lyckades spela en melodi direkt. Mamma frågade, om vi ville börja spela harpa också, och så blev det.

L: Är det viktigt att bli riksspelman? Varför?

M: En svår fråga. Det är inte viktigt, men det är lite upp till var och en vad man tycker. Jag har kämpat hårt för det, men man kan vara jätteduktig att spela utan att ha silvermärket.

L: Följer det med något ansvar med riksspelmanstiteln?

M: På sätt och vis. Man bör ju hålla en jämn och hög nivå, men samtidigt utvecklas man ju hela tiden, samtidigt som man fortfarande är den man är. Det är ett fint ansvar att veta hur sörmlandslåtar spelas på ett bra sätt.

L: Vilka låtar spelade du?

M: Jag spelade fyra sörmlandslåtar. En slängpolska efter August Widmark, en vals från Sköldinge, g-mollpolskan ur Rosenbergs samlingar och Skräddarepolskan efter Pehr Ericsson.

L: Hur löd motiveringen från juryn?

M: Jag fick mitt silvermärke "för dansant och klangfullt spel av sörmländska slängpolskor".

Vid Zornmärkesuppspelningarna i Tensta, Uppland fick Sörmland två nya riksspelmän: Madliene Eriksson, Trosa för dansant och klangfullt spel av sörmländska slängpolskor och Ida Blomkvist, Nyköping för finstämt och stilmedvetet nyckelharpospel.

Fler sörmlänningar som blev utmärkta 2010 var Jimmy Selin, Norrtälje, brons och Catarina Abelli, Bromma, diplom.

L: Vad har du för musikaliska förebilder eller idoler?

M: Mina förebilder är mina lärare. Varje lärare har något unikt att ge mig. Alla har någon egenskap som jag tar med mig.

L: Spelar du bara sörmländsk folkmusik? Har du olika repertoar på fiol och harpa?

M: Nej, det blir låtar från nästan hela Sverige.

Jag har ju pluggat i såväl Dalarna som Uppland och inspirerats av det. Jag har tidigare haft olika repertoar på fiol resp. harpa, men jag har nu börjat spela mina fiollåtar på harpa och tvärtom. Det är också ett sätt att utvecklas.

L: Hur ser framtiden ut? Ska du jobba med musik?

M: Jag och min syster ska börja på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm nu i höst, så det är klart att jag ser en framtid med musicerade.

Jag tänker mig likaså att i framtiden kunna ge konserter och kurser. Det vore också kul att jobba inom Musikhögskolan, men samtidigt funderar jag även på att fortbilda mig inom något helt annat än musik, som variation.

L: Lycka till, och hälsa dina syskon! Hejdå!

M: Tack! Hejdå!

Leif Johansson, riksspelman & fiol.mag.

Spelmansstämma i Brevens Bruk

Den 31 juli 2010 hölls en spelmansstämma i Brevens Bruk, ett pånyttfött samarbete mellan tre spelmansförbund. I nästa nummer av tidningen kan du läsa mer om den.



Foto: Bengt Pernholm



Blomberg Arne & Carin

Törnevalle Ekstad
585 61 Lingham

Saknar du någon av våra utgåvor? Hör av dig till Torsten Gau tel 016-42 00 70 / Mestavägen 1A, 632 36 Eskilstuna, så får du ett paket med faktura. Porto/fraktkostnad tillkommer på angivna priser.

A G Rosenberg

420 Svenska Danspolskor från Södermanland
och andra landskap
Pris 70:-

Sörmländska visor den I, II, III

Pris 20:-/st

A P Andersson

75 låtar och visor från Södermanland och
Närke uppt. 1880 av skolläraren i V:a
Vingåker, August Petter Andersson.
Pris 60:-

August Karlssons låtar

49 låtar från södra Uppland och norra
Sörmland som August Karlsson spelade dem.
Pris 50:-

Erikssons notbok

Låtar från norra Sörmland.
Faksimilutgåva 2005
Pris 75:-

50 Sörmlandslåtar för två fioler

Utgiven till minne av Olof Andersson.
Arrangerade av O A.
Pris 50:-

Sörmländska Brudmarscher

I arrangemang för orgel.
Pris 40:-

Folkmusik från norra Södermanland

K P Leffler 1899-1900 Faksimilutgåva.
Pris 75:-

C A Lindblom

97 låtar ur två spelmansböcker från 1853 och
1856 med historik om spelmännen.
Pris 50:-

Låtar för allspel

Inkl CD-skiva
Pris 140.-

Rosenberg biografi

Pris 50:-

CD-skivor:

Låtar på Sörmländska

Ulf Lundgren
Pris 160:-

Lästringe Låtar

Pris 100:-

Hjulåkers Spelmän

Pris 100:-